

EURITMIA AZ ISKOLÁBAN

Szentmártony Yvonne

*„Az ember még nem ember,
csak hadonászó veszélyes kamasz.
Az ember akkor lesz ember,
ha átvilágítja mélyéig önmagát,
s a benső világosságából
környezetére sugarat bocsát.”*
(Weöres Sándor: *Protohomo*)

1919-ben az első Waldorf iskola megnyitáskor két új, különleges tantárgy került a gyermekek órarendjébe. Az egyik a formarajz volt, a másik pedig az euritmia. Az akkor kialakuló mozgásművészet kiemelt szerepet kapott a gyermekek akarat, morális nevelésében, órarendjükben heti egy-két alkalommal szerepelt.

Euritmizálás közben az állandóan mozgásban lévő életerőkkel dolgozunk, s ezen erők törvényszerűségei alapján mozdul a fizikai testünk. Ezek a mozgások ugyanakkor visszahatnak életerőinkre, így az erők egymásra hatását, egygyefonódását élhetjük át.

Euritmizálni többféleképpen lehet. A mozgás lehet tisztán utánzó jellegű, a tudat ilyenkor inkább az alvás állapotához hasonlítható. Az így végzett mozdulatokkal a testünket felépítő erőkre, a fizikai testünkre hatunk; lényünk azon részére, amely leginkább a múlttal, az öröklöttséggel áll kapcsolatban. Ha mozgásunkat az érzéseink vezetik, akkor a mozgás a jelenben ad örömet, a jelen pillanatban hat. A tudatosan, az én-erő által vezetett mozgás, az ilyen tudattal gyakorolt euritmia a jövőbe ható erőket építi.

A három állapot és a múlt-jelen-jövő kapcsolata rávilágít arra, hogy milyen lépéseken keresztül kell és lehet haladni a tanulóknak a Waldorf iskola 12

évfolyama során. A tanterv súlyt helyez arra, hogy a többi tantárggyal együtt haladva, azokat segítve, kiegészítve eleinte az akarat edzése, majd az érzések kibontása és a gondolatok rendezése legyen a cél. A tantervben megbúvó mélyebb összefüggéseket próbálom bemutatni a két szélső pólustól elindulva és a közép felé tartva.

Az első osztályban a gyerekek a mesék segítségével ismerik meg a világot. Ebben az évben a világot felépítő ősfarmák térbeli megjelenésével ismerkedünk (ilyenek: az egyenes, a kör, a nyolcas, a spirál). A közös formáknak olyan megtartó erejük van, melyeken belül a gyerekek szabadon mozoghatnak. A mesék képeit, hangulatait a mozdulatok utánzása által élük át, szinte álm-állapotban. Ebben az életkorban a gyerekek még egységben érzik önmagukat a külvilággal, az utánzás ereje tehát teljesen a tanár felé fordítja őket. A hangulatok és érzések mélyen átítatják őket. Egy nagy „kupola” védelmében dolgoznak és úgy viselkednek, mintha egy gyönyörű fényszál kötné őket össze egymással. Mindenközben kezük-lábuk ügyesedik, s fokozatosan átélük a tér dimenzióit. A mozdulatok, a tevékenységek az utánzás miatt tehát a külvilág felől érkeznek, így a környezetből indul ki a saját test megismerése.

De vajon mi történik az iskolai idő végén? A 18 éveseknek már határozott elképzeléseik tapasztalásaik vannak az életről, biztosan igazodnak el térben és időben. Mozdulataik megformáltak, egyéniek. Az óra elején mint hangszert, kell behangolni testüket a munkára. A világot mélyen, egyénien

élük át és ebből a központból szeretnének alkotni, tenni. Ebben az időben szintén a világ törvényszerűségeivel ismerkednek, de már komolyabb formában. 12 év alatt megismerték saját mozgásképeségeiket, az euritmiában előforduló kifejezési formákat, a költemények, versek, zenedarabok törvényszerűségeit. Végighaladtak a különböző történelmi, kultúrtörténelmi korszakokon, zenei stílusokon. Már egyéni kifejezőerővel, szabadon tudják az euritmiában kifejezni érzéseiket, gondolataikat a világról, önmagukról.

E két osztályfok között erős kapcsolat, sajátos viszony van. Első osztályban a környezet felől közelítünk a centrum felé, míg a 12. osztályban a középpontból tudatosan vezetjük a mozdulatokat.

*„Szórd szét kincseidet,
a gazdagság legyél te magad.”*
(Weöres Sándor)

A 2. és a 11. osztály között más módon, de szintén megtaláljuk az összefüggést. A kicsiknél fontos téma az én és te viszonya, a szociális kapcsolatok. Ebben az osztályban a zene alapelemeit kezdjük megismerni, sok-sok mozgással. A ritmus, az ütem, a hosszú és rövid hangok már a finomabb differenciálást segítik. A 11. osztályban mind ezeknek a metamorfózisát látjuk. Már szóló munkát is vállalnak a diákok, önállóan keresik ki a számukra megfelelő, nekik tetsző verset, amelynek koreográfiájával foglalkozni fognak, ők alkotják meg az ehhez tartozó formát is. Az euritmiai művészi munka során saját érzés- és gondolatvilágukat dolgozzák át művészi módon, így ennek

révén igen messzire jutnak a maguk megismerésében és iskolázásában.

„Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.”
(Weöres Sándor)

Harmadik osztályban egyre határozottabban bukkan fel a gyerekekben néhány nagy kérdés: Ki vagyok én? Honnan jöttem? Mi a dolgom ebben a világban? Az első két iskolai évben együtt mozdulva alkottuk meg a virágot, a harangot, a Napot, a Földet, ennek zenei közege a pentaton hangzás volt. A zenei euritmiában nyugalmat, biztonságot adó burokként élük meg a kvint hangközt, ebben mozogtak. A kvint burkoló hangköze után ebben az évben megjelenik a kis- és nagyterc is, ami a formákat tekintve lélegzést ad az eddigi kör formának, és nemcsak a külső formában éljük át ezt a változást, hanem az érzéseinkben is. A kör fokozatosan lemniszkáta formát ölt, majd ebből két kisebb körré szakad. Micsoda hatalmas változás ez az eddigi egységhez képest! A mozdulataikra is másképp tekintenek már, az eddig utánzással megformált mozgásokban észrevesszük, felfedezzük a beszéd hangzóit is. Ezekből az új felismerésekből új szintje bontakozik ki az éberségnek, mely nagy örömet okoz és meglendíti az alkotó fantáziát is. Ebben az életkorban a mozgásukban is egyre jobban felébrednek.

Adódik a kérdés: vajon itt is található-e kapcsolat a 10. osztály témáihoz? Természetesen igen, hiszen ebben az életkorban is megfogalmazódnak a nagy kérdések: Hogyan is állok a világgal szemben, van-e a világnak dolga velem? Az euritmia ilyenkor nagy bátorságot igényel, hiszen ebben az életkorban szeretnének elbújni, másnak mutatni magukat, mint amik. Ha azonban az ember euritmiazik, mozgásában őszinén és kendőzetlenül feltárja magát. Így az euritmiával az őszinteséget és igazságot neveljük az emberben.

Mennyire másképp kell vezetnünk a mozdulatainkat, ha egy gondolatot szeretnénk kifejezni, vagy ha egy érzelmet akarunk megmutatni! Az előbbi esetben tisztának, pontosnak, célirányosnak kell lennie a formának, míg az érzések ide oda hullámanak, egyik végtől a másikba.

„Különös táj a lelked: nagy csapat álarcos vendég jár táncolva benne, lantot vernek, de köntösük alatt a bolond szív mintha szomorú lenne.”
(Paul Verlaine)

A 4. osztály az alsó és középtagozat küszöbe, a 9. pedig a felső tagozat előcsarnoka. Mindkét korban új kezdést, egyéni aktivitást fedezhetünk fel.

Negyedikben már nem a kör adja a megtartó erőt. Mindenki szabadon, egyedül áll a térben, mozdulataiért már ő maga felelős. Felismeri a szófaj-

kat, s mivel ezeknek az euritmiában meghatározott irányuk van, a térben is meg tudják őket jeleníteni. Zenei ismereteikben is egyre kifinomultabbak, az egész, negyed, nyolcad hangokat meg tudják különböztetni, a C-dúr skála hangjait felismerik.

A 9. osztályban az imént felsorolt elemek bonyolult formáit láthatjuk viszont. Megjelenik a többszólamúság, ami hatalmas kihívás. Az akkordok, melyek megmervítik, de egyben formálják is a zenei szólamokat, szintén most kerülnek először bemutatásra. A diákoknak önállóan kell megállniuk helyüket a nehezedő feladatokban.

Negyedik osztályig az euritmia tanulásában az utánzása a fő szerep, természetesen ennek intenzitása fokozatosan csökken. Felső tagozatban már az önálló, individuálisan vezetett munka veszi át a vezető szerepet. E két pólus között állnak a középtagozatos évek ahol igazán át lehet élni azt, hogy az euritmia tényleg lélekkel áthatott torna. Ezekben az években a gyerekek egyre erőteljesebben tudják érzékelni, hogy mennyire urai a saját mozgásuknak, érzelmi kifejezési lehetőségeiket is egyre jobban megismerik. Szépség, ügyesség, teljesség érezhető mind a zene, mind a beszédeuritmiában. A bonyolult geometriai térformák, rímek, sorfajták megjelenítése egyre könnyebb feladattá válik. Lelki-tartások, fej- és lábtartások gyakorlása is színesíti a munkát.

A kamaszkor beköszöntével nehéz lesz ismét önmaguk mozgás által való kifejezése, de hogy saját kavargó lelkük mélységeiben ne süllyedjenek el reménytelenül, ne zárkózzanak be teljesen a külvilág elől, segítségként ott vannak a tiszta, átlátható, szinte kozmikus törvényeket mutató formák, a himnikus versek, melyek gyakorlása útmutatást nyújt számukra.

A tizenkét év alatt az euritmiatanár olyan szerencsés helyzetben van, hogy a mozgás fejlődésének követése által igazi kapcsolatba kerülhet a gyerekek lényének kibontakozásával.